

Spår av skansen?

Arkeologisk förundersökning 2025

Fredriksskansgatan (L1958:9303), Malmen 2:1, Kalmar socken,
Kalmar kommun, Kalmar län, Småland

Nicholas Nilsson

Arkeologisk rapport 2025:23

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Spår av skansen?

Arkeologisk förundersökning 2025

Fredriksskansgatan (L1958:9303), Malmen 2:1, Kalmar socken,
Kalmar kommun, Kalmar län, Småland

Författare	Nicholas Nilsson
Copyright	Kalmar läns museum 2025
Redaktion	Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Spår av skansen? • Kalmar läns museum

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Syfte och frågeställningar	11
Metod och genomförande	12
Resultat	13
Tolkning	15
Åtgärdsförslag	17
Utvärdering	18
Referenser	19
Tekniska och administrativa uppgifter	20
Bilagor	21

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

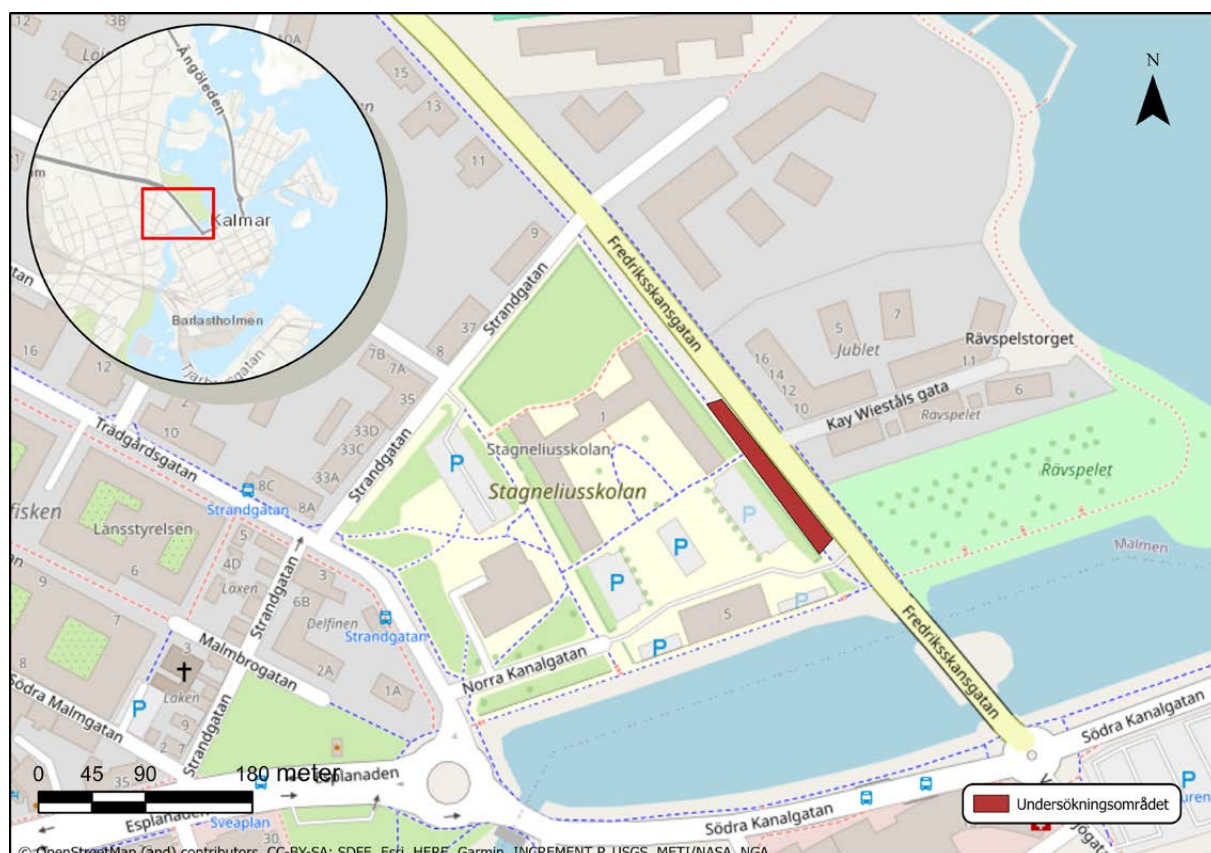
Kalmar kommun planerade schaktning för ny trädplantering vid Fredriksskansgatan, vilket föranledde en arkeologisk förundersökning i maj 2025, länsstyrelsebeslut 1224-2025. Området är historiskt intressant då det tidigare rymde befästningen Fredriksskans som uppfördes under 1700-talet. Undersökningen omfattade 10 schakt där det i fyra av dessa påträffades historiskt intressanta

kontexter; en murliknande konstruktion och flera lager med bruk och tegelkross. Dessa kan möjligen kopplas till Fredriksskans, men daterbart material saknas, vilket försvårar säker tolkning. Ingen ytterligare antikvarisk åtgärd bedöms nödvändig inför planteringen, men fortsatt försiktighet rekommenderas vid framtida exploatering i området.

Inledning

Kalmar kommun planerade att bryta bort befintliga stubbar och genomföra schaktning för nya träd längs den västra sidan om Fredriksskansgatan vid Stagneliusskolan, figur 1. I detta område har den tidigare skansen, Fredriksskans, legat. Länsstyrelsen beslutade,

dnr 1224–2025, med anledning av detta att en arkeologisk förundersökning var nödvändig. Uppdraget utfördes under maj 2025 av Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum. Projektledare var Nicholas Nilsson.

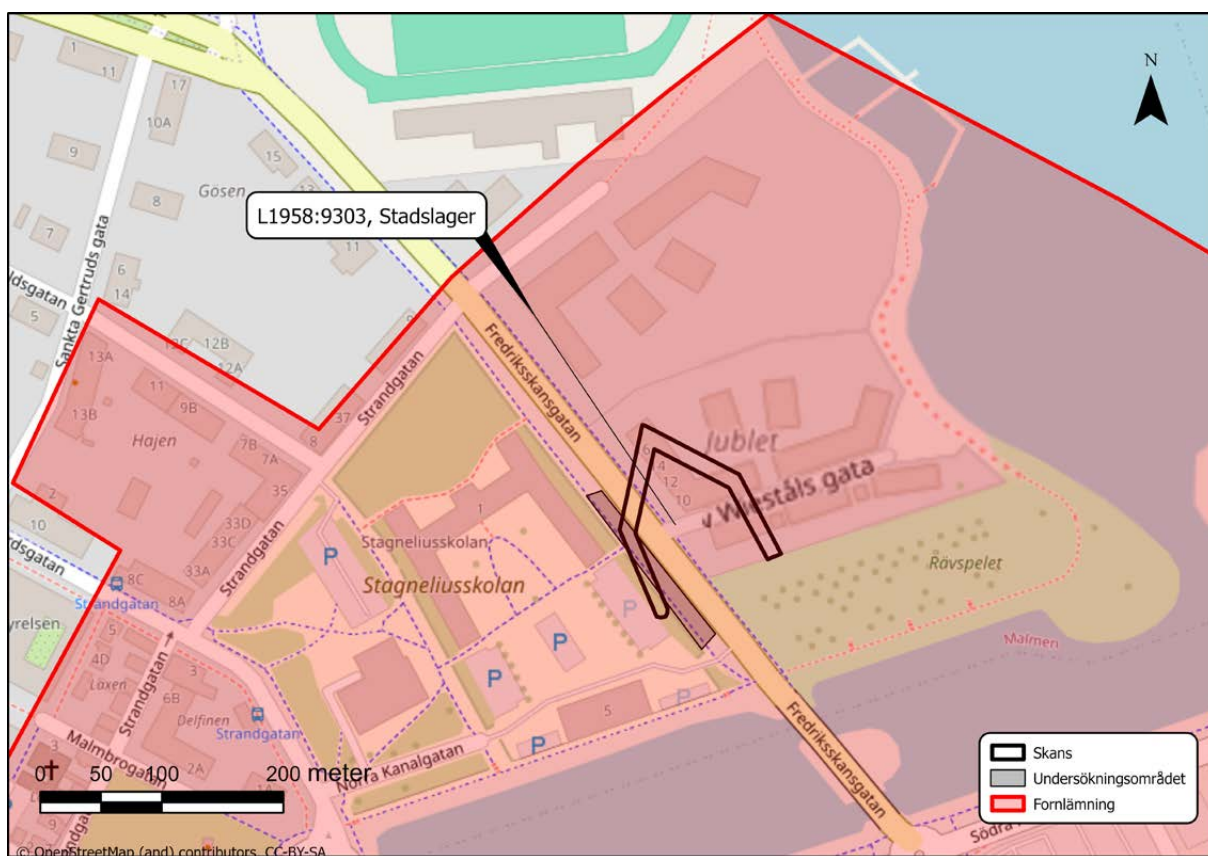
Figur 1. Undersökningsområdet.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området är idag en allé och trottoar invid Stagneliusskolan längs västra sidan av Fredriksskansgatan. Höjden över havet är ca 2 meter. Den registrerade lämningen L1958:9303, stadslager, berördes av exploateringen. I området fanns under 1700- och 1800-talen fästningen Fredriksskans som var en del i Kalmar stads befästning, figur 2. Fästningen, eller ravelinen, Fredriksskans byggdes cirka år 1730. År 1877 antogs en ny stadsplan vilken bland annat innebar att Kalmars

befästning skulle rivas och att området skulle fyllas ut för att ge plats till nya tomter och gator. I början av 1900-talet lades Fredriksskansgatan ut och år 1930 byggs Stagneliusskolan.

År 1989 genomfördes en arkeologisk förundersökning i samband med telekabelschakt. Denna förundersökning gjordes i höjd med det aktuella ärendet fast på andra sidan, östra sidan, av Fredriksskansgatan. Då återfanns inga lämningar

Figur 2. Fredriksskans förmodade placering i förhållande till undersökningsområdet.

efter skansen. Även år 2018 gjordes en arkeologisk förundersökning delvis inom samma område som förundersökningen 1989, öster om Fredriksskansgatan i höjd med den nu planerade

nyplanteringen av allé, då hittades lämningar som tolkades som stenmaterial som deponerats i samband med rasering av Fredriksskans (Tedenlind 2025, Konsmar 2018).

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen var, enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag (1224-2025) att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen om det framkom spår av den i schakten. Stenmurar och konstruktioner som

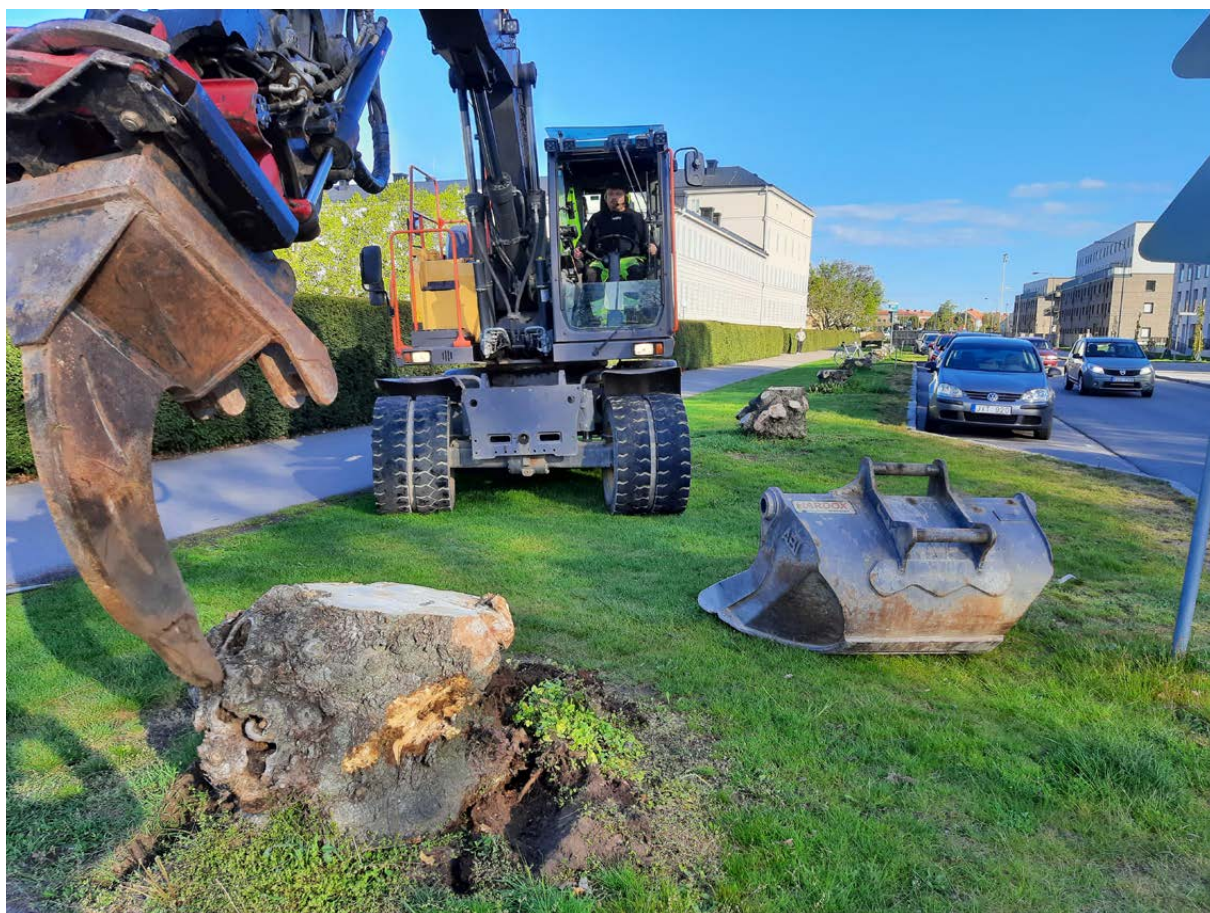
tolkas som rester efter Fredriksskans skulle mätas in samt fynd mätas in och tas om hand inför eventuell konservering och datering, och slutligen skulle daterbart material i form av kol också eftersökas för en eventuell daterande analys.

Metod och genomförande

Undersökningen genomfördes i samband med att Kalmar kommun skulle ta bort stubbar efter tidigare träd och gräva ur en yta på ca 7x6 meter, figur 3. Djupet var ca 1 meter. Urgrävningen gjordes eftersom ny jord med biokol skulle fyllas på inför kommande trädplantering. Arbetet inledes med att de äldre stubbarna drogs upp med maskin och därefter grävdes schaktet. Grävningen skedde genom "osthyvels"-metodiken där jord successivt togs bort i ca 0,1 meter tjocka skikt.

När möjliga lämningar av historiskt intresse framkom rensades dessa fram och dokumenterades genom inmätning med RTK-GPS och vidare dokumentation inom arbetsflödet IDA. Varken fynd eller prov insamlades eftersom inga slutna kontexter påträffades.

Den schaktade ytan uppgick till 117,6 kvm fördelat på 10 schakt. Fyra kontexter i form av lager och murrest mättes in.

Figur 3. Stubbar tas bort med hjälp av maskin, foto från sydöst. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

Resultat

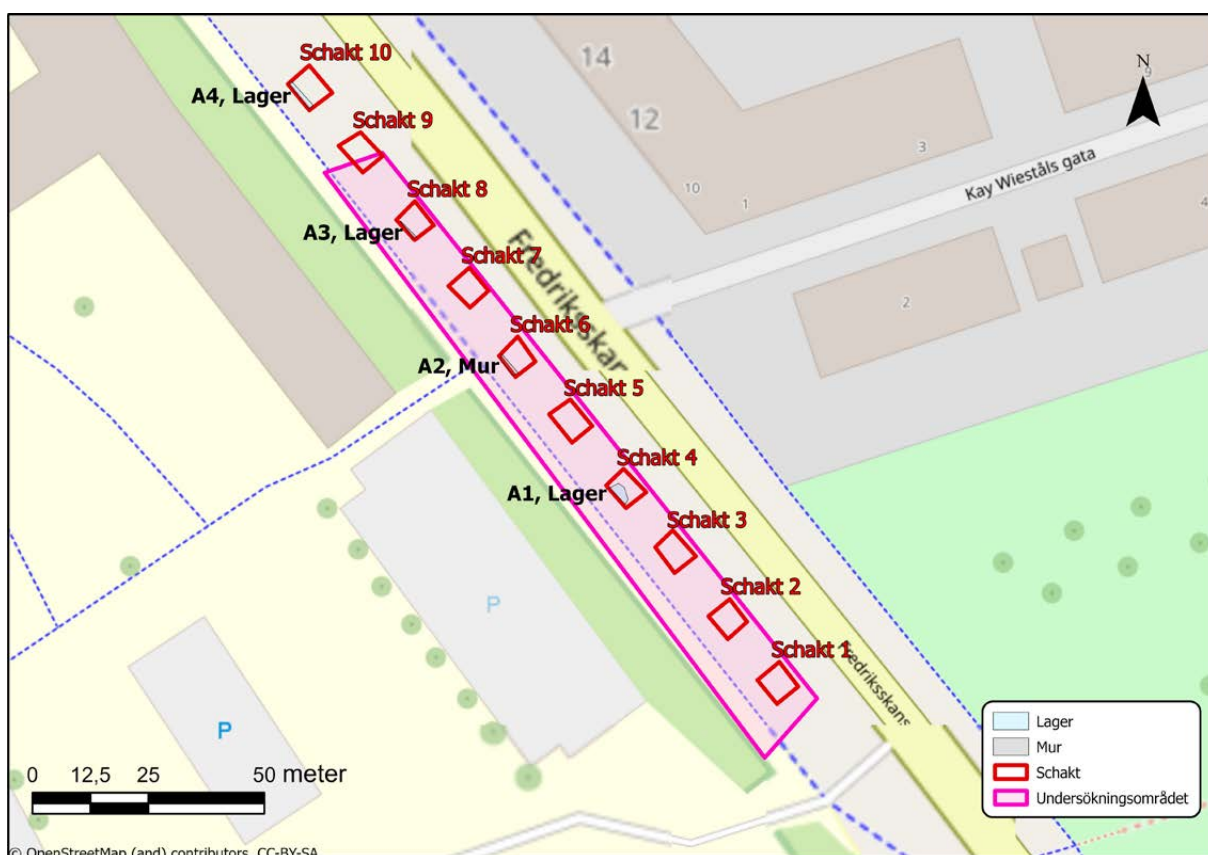
Totalt grävdes 10 schakt, ca 7x6 meter stora längs en ca 175 meter lång sträcka. Schakten låg med ca 10 meters mellanrum, figur 4. Över lag verkar området vara urgrävt, i de flesta schakt fanns ett tjockt matjordslager, ca 1 meter, innan en undergrund av mer orörd karaktär påträffades. I några av schakten kunde spår av äldre lämningar påvisas. Totalt påträffades fyra kontexter i dessa schakt.

Schakt 4, A1 lager

I detta schakt påträffades ett avfallslager med tegel, keramik, sot och spik. Lagret var ca. 0,15 meter tjockt och ca. 2,5x1,3 meter stort i ytan. Lagret föreföll vara utkastat och hade en lite ålderdomlig karaktär baserat på fyndinnehållet.

Schakt 6, A2 mur

Längs schaktets västra kant framkom en murliknande konstruktion, ca 0,9 meter bred och ca 0,3 meter djup. Det var tjockt med kalkbruk och mycket hårt. Mindre sten fanns i bruket och en

Figur 4. De grävda schakten med de påträffade kontexterna.

Figur 5. A2, en murliknade konstruktion i västra delen av schaktet. Foto från öster. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

Figur 6. A4 ett möjligt konstruktions- raseringslager. Bilden till vänster visar lagret ovanifrån och bilden till höger visar lagret i profil. Båda bilderna visar tydligt lagrets innehåll av bruk och tegel. Foto ovanifrån och från öster. Foto: Nicholas Nilsson, Kalmar läns museum.

del tegelstensbitar låg löst, figur 5. Lämningen kunde följas i hela schaktets läng i nord-sydlig riktning. Konstruktionen är endast begränsad åt öster men i väster ska en dagvattenledning vara nedgrävd vilket bör ha förstört en del av murens eventuella fortsättning åt detta håll.

Schakt 8, A3 lager

Även i detta schakt framkom en kontext i den västra delen av schaktet. Den var ca 0,6 meter bred och ca 0,29 meter tjock. Det var ett kompakt lager med bruk och lite tegel. Uppblandat med grus mot botten med ett mycket tydligt slut.

Schakt 9, A4 lager

I den västra delen framkom resterna av ett ca 1 meter brett och ca 0,1 meter tjockt lager av kompakt bruk och tegelkross. Det var inte särskilt tjockt men var distinkt. Skulle kunna vara rester av ett avsatt konstruktions-raseringslager, figur 6.

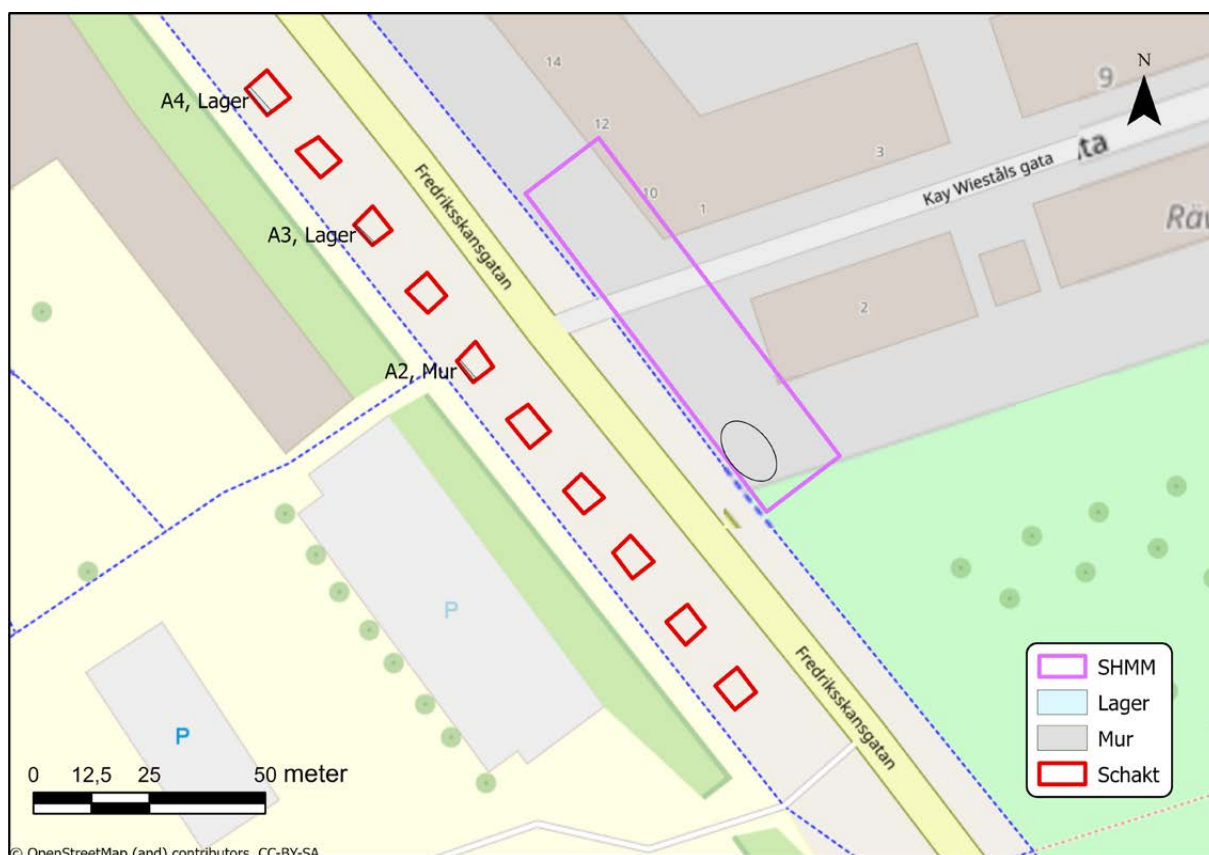
Inga fynd av äldre karaktär påträffades i slutna kontexter vid undersökningen. Något material för datering påträffades heller inte.

Tolkning

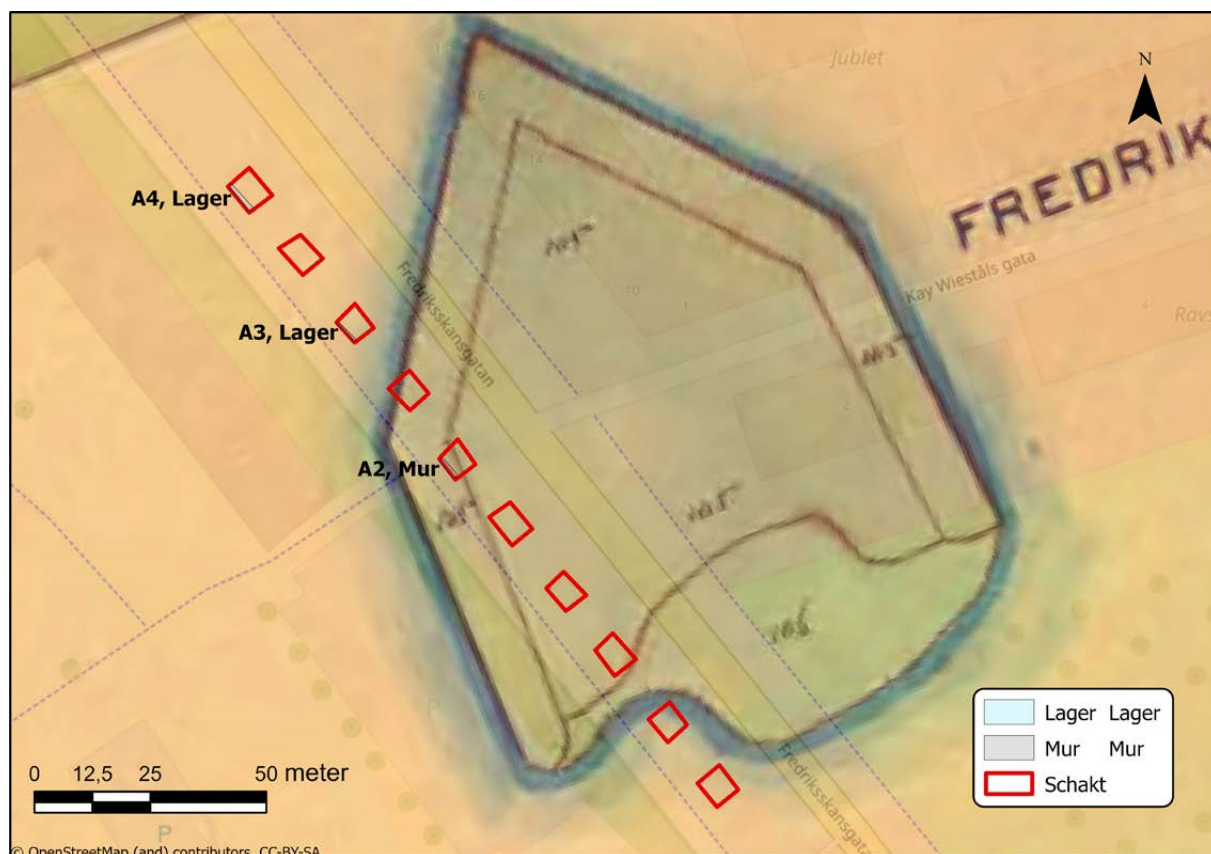
Vid undersökningen påträffades tre kontexter vilka skulle kunna tolkas som rester efter Fredriksskans. A2 utgjordes av bruk som skulle kunna vara rester av den inre delen av en större konstruktion där yttermur eller innermur ligger väster respektive öster ut. Avsaknaden av större sten gör det dock svårt att helt säkert kunna knyta detta till själva skansen även om det inte är en omöjlighet. Murresten sammanfaller väl med den förmodade placeringen av en av skansens murar,

se nedan. Norr om denna eventuella murrest påträffades, i två schakt, något som kan tolkas som konstruktions- eller raseringslager, A3 och A4. Dessa innehöll både bruk och tegelkross vilket är material som kan påträffas i denna typ av lager. Dock påträffades inget daterbart material vilket försvårar en datering.

Den arkeologiska undersökning som utfördes 2018 på andra sidan av Fredriksskangatan

Figur 7. Karta med undersökningsområdet från den arkeologiska undersökningen som utfördes 2018. Den ovala markeringen i den sydöstra delen av detta område visar var eventuella rester av rivningsmaterial från skansen påträffades.

Figur 8. Stadskarta från 1860 som visar befästningsverken runt Kalmar. Kartan är inzoomad på området för Fredriksskans där de grävda schakten och lämningarna visas. Dagens stadsbild syns svagt underst.

av arkeologer från Statens historiska museum, kunde inte påvisa spår av skansen men man tolkade stenmaterial som påträffades som rester av dennas rivning (Konsmar 2018). Dessa spår låg i den södra delen av deras undersökningsområde, figur 7.

På en karta från 1860 visas befästningsverken runt Kalmar. Läger man på denna karta över dagens stad får vi en uppskattning av var skansen har legat. Skansens västra mur stämmer väldigt bra med den tolkade murrest som nu påträffats, figur 8. De två andra lagren A3, A4 hamnar dock utanför skansens utbredning i norr vilket skulle

indikera att de befinner sig i vatten. Det är således möjligt att dessa härrör från något annat men kan mycket väl vara spår av raseringen som skedde i slutet av 1800-talet, då utfyllnadsarbeten också pågick.

Även om mycket är förstört av senare tids omstruktureringar kan det finnas ytterligare spår att finna av skansen. Den nu utförda undersökningen har visat att det med små insatser går att få fram bra resultat även i små schakt. Ska ytterligare exploatering ske framför allt väster om Fredriksskansgatan föreslår Museiarkeologi syd-ost någon form av antikvarisk medverkan.

Åtgärdsförslag

Inom denna undersökning finns inte mer att göra. De schakt som grävdes ska inte utökas vid själva trädplanteringstillfället. Några ytterligare antikvariska insatser är ej nödvändiga. Ska ytterligare exploateringar ske framför allt väster

om Fredriksskansgatan föreslår Museiarkeologi sydost någon form av antikvarisk medverkan för ytterligare insamling av kunskap kring den svår-fångade skansen.

Utvärdering

Den schaktningsövervakning som nu utförts har visat att det går att få fram ny kunskap med små medel. Värdet av små insatser ska inte underskattas.

Referenser

Konsmar, Annika. 2018. Kärringlåret – sjömärket
vid Fredriksskans Rapport 2018:123
Arkeologisk förundersökning Kalmar län,
Småland, Kalmar kommun, Kalmar socken,
fastighet Malmen 2:3, fornlämning Kalmar
93:1 och ARK1. Arkeologerna.

Tedenlind, Daniel. 2025. Förfrågningsunderlag,
dnr 1224–2025.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	1224-2025
Kalmar läns museums dnr:	25/0206
Projektnummer KLM:	A2528
KMR uppdragsnr:	202500477
Uppdragsgivare:	Kalmar kommun
Landskap:	Småland
Kommun:	Kalmar
Socken:	Kalmar
Fastighet:	Malmen 2:1
Fornlämningsnr:	L1958_9303
X koordinat:	6 281 154,61N
Y koordinat:	583 415,07E
Latitud:	16,3609716°E
Longitud:	56,6671229°N
M ö h:	2 möh
Fältarbetstid:	2025-05-06 – 2025-05-07
Antal arbetsdagar:	2 dagar
Personal:	Nicholas Nilsson
Foto, Du-nummer:	Du 504:1-12
Fynd:	Fynden förvaras i väntan på fyndfördelning i Kalmar läns museums magasin under sitt KLM-nummer. Fynden finns registrerade i en för ändamålet upprättad ArcGIS filgeodatabas.
Analyser:	Inga analyser.
Tidsålder:	Modern tid
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder.	22
Bilaga 2. Kontextlista	24
Bilaga 3. Schaktlista	25

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder

Fotolista digitala bilder

Landskap: Småland

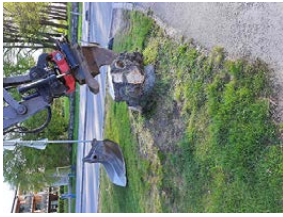
Socken: Kalmar

Fastighet: Malmen 2:1

Arkeologisk förundersökning 2025

DU 504

Nr	Motiv	Från	Datum
1	Sättet att dra upp stubbarena på.	SV	2025-05-06
2	Makinen drar upp stubben samt undersökningsområdet bakom.	S	2025-05-06
3	Gropen efter borttagen stubbe.	SV	2025-05-06
4	Ett av schakten vid undersökning.	S	2025-05-06
5	Ett av schakten vid undersökning.	S	2025-05-06
6	A2, eventuell rest av mur. Kalkbruks horisont.	Ö	2025-05-06
7	A2, eventuell rest av mur. Kalkbruks horisont. Närbild.	Ö	2025-05-06
8	A3. lager med kalkbruksrester samt tegel.	Ö	2025-05-06
9	A3. lager med kalkbruksrester samt tegel. Närbild	Ö	2025-05-06
10	A4, lager med kalkbruksrester och tegel.	Ö	2025-05-06
11	A4, lager med kalkbruksrester och tegel. Närbild.	Ö	2025-05-06
12	A4, lagret ovanifån.		2025-05-06

DU 504_01.jpg

DU 504_02.jpg

DU 504_03.jpg

DU 504_04.jpg

DU 504_05.jpg

DU 504_06.jpg

DU 504_07.jpg

DU 504_08.jpg

DU 504_09.jpg

DU 504_10.jpg

DU 504_11.jpg

DU 504_12.jpg

Bilaga 2. Kontextlista

Knr	Kontext	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/höjd	Beskrivning
1	Lager	2,64	1,33	0,15	Avfallslager med tegel, keramik, sot och pik.
2	Mur	4	0,75	0,32	Tjockt med kalkbruk, mycket hårt. Mindre sten i bruk. En del tegelstensbitar låg löst. Endast begränsad åt öster.
3	Lager	4	0,28	0,29	Kompakt lager med bruk och lite tegel. Uppblandat med grus mot botten. mycket tydligt slut.
4	Lager	4	0,53	0,12	Brukslager med kompakt bruk och tegelkross. Avsatt konstruktionslager?

Bilaga 3. Schaktlista

ID	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	4	3	0,7	0,3 matjord. Sedan sand.
2	4	3	0,7	0,3 matjord. Sedan sand.
3	4	3	1	0,3 matjord. Sedan silt. zEnstka bitartegel.
4	4	3	1	0,6 matjord. Sedan silt.
5	4	3	1	0,9 matjord. Sedan sabd. zEnstka bitar tegel.
6	4	3	1	0,9 matjord. Sedan sabd. zEnstka bitar tegel.
7	4	3	1	0,9 matjord. Sedan silt. zEnstka bitar tegel.
8	4	3	1	0,9 matjord. Sedan silt. zEnstka bitar tegel.
9	4	3	1	0,9 matjord. Sedan silt. I botten framkom ett avfallslager med porslin, kakel, gummi mm.
10	4	3	1	0,9 matjord. Sedan silt. I botten framkom ett avfallslager med porslin, kakel, gummi mm.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

